

Globala glimtbilder

Tyvärr är det sant. Reaktionerna på bombattentaten i London visade att det krävs absurd brutala illdåd för att människorna i västländerna på allvar ska bekymra sig över ideologiska och stormaktspolitiska motsättningar i vår värld. Det går inte längre att isolera terrorn till Israel, Tjetjenien eller Irak. Att leva i en öppen värld har fått en ny och hemsk betydelse.

Det finns mycket att säga om hur förnuftsvidrigt det är att fullständigt oskyldiga människor skall bli offer för denna terror. Och om hur illa terrorn skadar de muslimska samfundens anseende och verksamhetsvillkor på olika håll västvärlden. I det följande dock några reflektioner om den globaliseringsprocess som dagens internationella terror är en utlöpare av.

När började globaliseringen och vilka är dess drivkrafter? Frågan har i tur och ordning dryftats av storheter som Adam Smith, Karl Marx, Max Weber och deras efterapare. Slutsatserna har divergerat, men på en punkt har de myndiga gubbarna varit rörande eniga. Drivkraften bakom allting har varit de europeiska stormakternas stegvisa expansion till andra världsdelar.

Under de senaste årtiondena har tron på dessa eurocentriska förklaringar och samhällsteorier naggats ordentligt i kanten. Bland annat har postmodernister och postkolonialister predikat de små och inbördes motstridiga berättelsernas välsignelse. I sak handlar det om att man ifrågasätter möjligheten att hitta ett gemensamt perspektiv på verkligheten.

Men misstron gentemot de stora berättelserna ökar inte förståelsen av de problem som dagens globaliseringsprocess för med sig. Ett av svaren på dilemmat har därför varit ökade forskningsinsatser inom så kallad global historia – det vill säga sådan världshistoria som förhåller sig kritiskt till eurocentriska förklaringar.

Det senaste årets mest uppmärksammade verk inom denna genre är Cambridgeprofessorn C.A. Baylys syntes *The Birth of the Modern World 1780–1914*. Bayly argumenterar föredömligt explicit för att dagens globalisering är en utlöpare av de historiska processer som under ovannämnda epok band ihop jordklotets olika civilisationer till en värld.

Poängen är att världen bands ihop av ett komplex av överlappande nätverk av global omfattning som ingalunda alla hade sina drivkrafter i Europa. Många av Baylys mest övertygande exempel på detta berör de processer som styrde franska revolutionen och dess politiska konsekvenser.

Amerikanska frihetskriget på 1770-talet var som bekant en viktig inspirationskälla för de revolutionärerna i Europa. Men Bayly påvisar att slavupproren i Karibien på 1790-talet försvagade de brittiska militärstyrkorna så mycket att revolutionen fick en chans att sprida sig över Europa och många andra delar av världen. Inte för intet har Bayly valt ett känt porträtt av den haitiske revolutionären Jean-Baptiste Belley som pärm bild.

Vem vet, om 100 år är det kanske Osama bin Laden som pryder pärmen på historiska synteser över vårt jordklot eller solsystem ...

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 21.7.2005